

Författare: Hasti Asadi, 22215
Carina Roos, 22370

Handelshögskolan i Stockholm
Institutionen för redovisning och finansiering

Implementeringen av IAS 19

- En studie av borttagandet av korridormetoden och implementeringen av nya IAS 19 samt dess påverkan på ekonomistyrningen

Abstract:

Since the implementation of IFRS, many changes in accounting standards have occurred. Companies that follow IFRS must therefore always adapt and change its accounting principles according to changes made by IFRS. The latest change that companies must consider and adapt to in their financial accounting is the revised version of IAS 19 regarding pensions. This study aims to investigate if there is a relationship between financial accounting and management accounting due to changes made by IASB. More specifically the study investigates how the removal of the corridor method and the introduction of IAS 19 as an external approach has affected its management accounting in three large corporations in Sweden. The report takes an abductive approach since the data gathered is built upon interviews with top-management in the three companies.

The study concludes different amount of affects regarding the linkage between financial accounting and management accounting, with one company being largely affected by the adoption to IAS 19 both externally and internally, while the two others could not see an explicit affect on the management accounting due as result of the transformation to IAS 19.

Kurs 639. Examensarbete i Accounting & Financial Management
Kandidatuppsats VT 2013

Handledare: Ebba Sjögren

Antal tecken utan mellanslag: 70 014

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.2 Problembeskrivning	6
1.3 Syfte och frågeställning	6
2. Metod	8
2.1 Vetenskaplig ansats och val av metod	8
2.2 Urval	8
2.3 Intervjuer	9
2.4 Skriftliga källor	9
2.5 Avgränsning	10
2.6 Tillförlitlighet	10
3. Teori	11
3.1 Tidigare forskning	11
3.2 Två perspektiv - externt och internt	11
3.2.1 Externa redovisningsstandarder i form av IFRS	12
3.2.2 Interna prestationsmått	12
3.3 Externa redovisningsstandarder och ekonomistyrning	13
3.3.1 Påverkade prestationsmått som ett resultat av implementering av IFRS	13
3.3.2 Erhållna effekter som konsekvens av förändringar i redovisningsstandarder	13
3.3.3 Prestationsmått baserade på externa finansiella rapporter	14
3.4 Teoretisk referensram	15
4. Empiri	18
4.1 Bakgrund	18
4.1.1 Premiebaserade och förmånsbaserade pensionsordningar	18
4.1.2 Beräkning av pensionsskulder	19
4.1.3 Redovisningsprinciper	19
4.2 SAS	20
4.2.1 IAS 19Rev:s påverkan på den externa redovisningen	20
4.2.2 Intern styrning inom SAS	23
4.2.3 Övriga verksamhetseffekter	24
4.3 Swedbank	27
4.3.1 IAS 19Rev:s påverkan på den externa redovisningen	27
4.3.2 Styrningen i banken	29
4.3.3 Övriga verksamhetseffekter	30
4.4 Electrolux	31
4.4.1 IAS 19Rev:s påverkan på den externa redovisningen	31
4.4.2 Styrningen av Electrolux	33
4.4.3 Övriga verksamhetseffekter	34
5. Analys	35
5.1 SAS	36
5.1.1 Direkt effekt	36
5.1.2 Indirekt effekt	36
5.1.3 Justeringar av prestationsmått	37
5.2 Swedbank	37
5.2.1 Direkt effekt	38
5.2.2 Justering av prestationsmått	38
5.3 Electrolux	38
5.3.1 Direkta effekter	38
5.3.2 Justeringar av prestationsmått	39
5.3.3 Andra effekter	39

6 Slutsats.....	40
7. Källförteckning	41
7.1 Böcker	41
7.2 Artiklar	41
7. 2 Internetbaserade artiklar	43
8. Appendix – Intervjuer	44
8.1 SAS	44
8.2 Swedbank.....	44
8.3 Electrolux.....	44

1. Inledning

Införandet av IFRS skedde i Sverige år 2005. Sedan dess har det med jämna mellanrum skett förändringar i de redovisningsprinciper IFRS/IASB utfärdar, vilka företag som följer detta regelverk måste anpassa sig till. Det senaste stora tillskottet av förändrade redovisningsstandarder är redovisningen av pensioner och hur denna skall hanteras i företagens resultat- samt balansräkning. Denna förordning heter IAS 19Rev och har sedan revideringsförslaget från IASB i juni 2011 satt många företag i arbete för att slutligen implementeras den 1 januari 2013 (IFRS 2013).

Redovisningen av anställdas pensioner har i många år ansetts som en komplex fråga för de företag som har framtida pensionsåtaganden till sina anställda. Dessa förmånsbaserade pensionsordningar föranleder en inestående långsiktig pensionsskuld. Svårigheterna ligger i att korrekt beräkna nuvärdet av denna då beräkningarna innefattar många parametrar och variabler (PWC 2013). Demografiska variabler så som förväntad livslängd och förväntad pensionsålder ska beaktas och estimeras. Finansiella variabler som framtida löneökningar och personalomsättning ska likaså inkluderas i beräkningarna av det totala åtagandet som slutligen ska diskonteras för att få fram en prediktion av dess nuvärde (PWC 2013). Skillnaden mellan ingående och utgående balans i pensionsskulden under ett räkenskapsår utgörs av, förutom årets pensionsintjäning och räntor, avvikelser i de variabler och parametrar som använts vid beräkningen av skulden. Avvikelserna från vad som estimerats genererar aktuariella vinster eller förluster, vilka även kan frambringas baserat på avvikelsen från den estimerade avkastningen på de avsatta pensionsmedlen (Ernst & Young 2013).

Revideringen av IAS 19 innefattar bland annat att företag ej längre får använda sig av den så kallade korridormetoden vid redovisning av anställdas pensioner. Denna metod innebär att större delen av räkenskapsårets aktuariella vinster och förluster återfinns som poster utanför balansräkningen i väntan på att bli bokade. De kan således förskjutas till framtiden där enbart en del redovisas som en amortering istället för att bokföra de totala avvikelserna innevarande år. Vidare skall dessa aktuariella vinster och förluster fortsättningsvis redovisas i övrigt totalresultat i motsats till tidigare då dessa redovisades tillsammans med övriga pensionskostnader direkt i resultaträkningen.

Revideringen innebär tillika att de företag som tidigare använt korridormetoden kommer att drabbas av en engångseffekt då de ackumulerade aktuariella posterna skall bokas direkt mot det egna kapitalet (Ernst & Young 2013). Då diskonteringsräntan generellt dalat och börsen haft en negativ riktning de senaste åren, har dessa aktuariella poster utvecklats negativt vilket medför en nedskrivning av det egna kapitalet som mellan olika företag kan variera stort (Böhm et al 2012). Vidare innebär revideringen en påverkan på resultaträkning då pensionskostnaderna ska delas upp på tillkomna rader samt att kostnaderna ska hänföras till korrekt år och korrekt post (PWC 2013).

Ett av huvudsyftena med dessa revideringar har varit att skapa större harmonisering vid redovisningen av ersättningar till anställda. Detta genom att ge en mer rättvisande bild av eventuella betydande pensionsåtaganden i företagens resultat- och balansräkningar. Ytterligare avsikt med IAS 19Rev har varit att belysa de risker förmånsbestämda pensionsplaner kan föranleda (Ernst & Young 2013). Detta reviderade regelverk syftar således till att ge marknaden en mer korrekt prediktion och rättvisande bild av företagets finansiella ställning, vilket är parallellt med IFRS mål (IFRS 2013).

SAS, Electrolux och Swedbank är alla tre företag som tidigare använt korridormetoden. Enligt företagens årsredovisningar (2012) beräknas nedskrivningsbehovet för dessa företag tillsammans utgöra en minskning om 15 miljarder svenska kronor när denna metod ej längre är tillåten. Mer än hälften av denna nedskrivning beräknas SAS enskilt stå för. Detta utgör en nedskrivning på drygt 70 procent av det egna kapitalet för SAS (Årsredovisning 2012, s. 7), vilket visar på vilken inverkan en förändring i en extern redovisningsstandard kan föranleda.

Hur dylika förändringar av redovisningsstandarder påverkar marknadens värderingar av företag har det forskats mycket kring. Hail & Leuz (2007) är två författare som utforskar hur kapitalkostnaden påverkades i samband med övergången till att redovisa enligt IFRS. En viktig tillgång för den externa kommunikationen av ett företags välmående är de siffror som företag redovisar. Dock används inte siffrorna endast kommunikativt för marknaden eller åt andra externa intressenter, utan siffrorna är minst lika viktiga internt inom företaget (Brown 1987). Forskning har gjorts på företagsnivå där en konvergens mellan den externa och den interna redovisningen har påträffats. Forskningen bekräftar att den interna redovisningen inte längre är helt frikopplad från den externa som den stundom historiskt har varit (Hopper et al, 1992). Detta är ett ansenligen nytt område som det bedrivits relativt lite forskning inom, både i

Sverige och i övriga världen. Att det föreligger en viss integration framkommer även av IAS 14 där rapporteringen av interna segments eller affärsområdets resultat skall utgöra koncernens totala resultat (Deloitte 2013). Dessa interna och externa siffror skall således överensstämma, vilket innebär att om siffrorna för den externa redovisningen förändras torde även de interna siffrorna påverkas med likvärdig effekt.

1.2 Problembeskrivning

Redovisningen utvecklas ständigt då IFRS strävan är att tillhandahålla transparenta och jämförbara redovisningsstandarder av hög kvalitet. Detta medför tillika att de allmänna kraven på företag som tillämpar IFRS också ständigt utvecklas och ökar för att tillgodose detta kvalitetbehov. De finansiella rapporter som företagen redovisar ska således ge en mer rättvisande bild av företagens tillgångar och skulder. I överensstämmelse med IFRS mål, gjordes därav en revidering av IAS 19 (IFRS 2013).

Enligt IFRS (2013) är organisationens strävan att arbeta för allmänhetens intresse. Detta innebär att IFRS vill tillgodose behovet av tillförlitliga rapporter till bland annat aktiemarknaden, låneinstitut, investerare, skattemyndigheter och marknaden i övrigt. Hur marknaden och dess aktörer reagerar på förändringar som utfärdas av IFRS är ett mycket intressant fenomen som väckt många forskares intresse under de gångna åren.

Standarden gällande reviderade IAS 19 har väckt mycket stora rubriker i media gällande ett av de företag studien har analyserat. Nyfikenhet har uppstått kring den nya standarden samt anledningen till att det skapats stor uppståndelse. Denna förändring har skapat rikliga diskussioner samt föranlett finansiella analyser gällande påverkan på de finansiella rapporterna (Böhm et al 2012). Dock för diskussionerna samt analyserna av rapporterna inget vidare resonemang kring hur dessa förändringar kommer att påverka företagen internt. Hur IFRS redovisningsförändringar ger utslag internt i företag samt hur dessa implementeras är mindre utforskade områden.

1.3 Syfte och frågeställning

Den mediala uppståndelsen har legat till grund till varför IAS 19Rev vill undersökas. För att föra forskningen och diskussionerna ett steg vidare undersöks det hur en förändring i en extern redovisningsstandard kan påverka den interna ekonomistyrningen. Detta då dessa båda redovisningstekniker är viktiga verktyg för företag och dess verksamhet (Levitt 1998). En del av ekonomistyrningen innebär att företag utvärderar enheter och chefer på olika

finansiella prestationsmått, vilka i sin tur är kopplade till den externa redovisningen och IFRS. Vid implementering av IAS 19Rev kommer poster i resultat- och balansräkning påverkas. Då prestationsmått baseras på finansiella räkenskaper, torde således en påverkan på de externa siffrorna föranleda en inverkan på de interna siffrorna och därmed prestationsmätningen.

Det egna kapitalet är den post som det har diskuterats mest kring i media, då denna post kommer att påverkas negativt i och med borttagandet av korridormetoden. Denna förändring tillsammans med övriga effekter i resultat- och balansräkningen samt påverkan på ekonomistyrningen, är således av intresse att undersöka.

Mer specifikt undersöks frågan kring huruvida en potentiell konvergens mellan den externa och den interna redovisningen kan föranleda en påverkan på prestationsmåten inom ett företag. Detta som ett resultat av förändringen av IAS 19.

2. Metod

2.1 Vetenskaplig ansats och val av metod

Många utrednings- samt forskningsarbeten innehåller två begrepp som anses vara centrala för dessa typer av rapporter samt dess ansatsval. Induktion och deduktion beskriver vilket ansatsval en studie kan företa. Den deduktiva ansatsen utgår från en metod där teorier, modeller eller hypoteser testas mot verkligheten via observationer.

Medan den induktiva, i motsats, utgår från observationer och empiri för att fastställa resultat som sedan förankras med teorier och modeller (Brante et al 2001).

En vanligt förekommande definition av fallstudieforskning går att finna i Yins (1994, s.13) skrift som beskriver ett studiefall som: "A case study is an empirical inquiry that investigates a contemporary phenomenon within its real-life context when the boundaries between phenomenon and context are not clearly evident and in which multiple sources of evidence are used". En fallstudie enligt Yins definition utgör således en kombination av både den induktiva och deduktiva ansatsen, vilket resulterar i en abduktiv ansats. Abduktion utgår således, i likhet med induktion, från observationer och empiri, emellertid tas teorier och modeller i beaktande (Alvesson & Skoldberg 1994), vilket är i linje med denna rapports ansats.

Då det ej har påträffats gedigen forskning inom det ämne uppsatsen syftar undersöka, har en explorativ samt kvalitativ fallstudie valts att genomföras. Då en fallstudie av explorativ art har valts, har detta inneburit tolkningsutrymme av det empiriska underlaget. Denna abduktiva ansats har varit väldigt fördelaktig då det har möjliggjort att teorier och empiri har kunnat alterneras. Detta har förtydligat och bidragit till en större insikt av ämnet.

2.2 Urval

Som angetts, kommer rapporten att ha en explorativ ansats med inriktning på en kvalitativ fallstudie av tre olika stora koncernföretag. Företagen är verksamma inom olika industrier i Sverige och tillämpar alla tre IFRS. Dessa företag har sedan införandet av IFRS 2005 redovisat sina pensionskostnader enligt korridormetoden, och kommer därmed påverkas av borttagandet av denna. Företagen som studerats är SAS, Swedbank och Electrolux som alla har berörts olika mycket av den föreskrivna standarden. Anledning till valet av tre företag från olika industrier har varit att söka svar på hur fenomenet kring reviderade IAS 19 har mottagits och tillämpats av företag som opererar i olika miljöer, samt att utesluta branschspecifika

företeelser. Dessutom har valet av företag baserats på hur mycket respektive företags nedskrivningsbehov har varit, samt hur detta har påverkat företagen.

2.3 Intervjuer

För att få en likbetydande jämförelse mellan de tre företagen har totalt nio djupgående intervjuer gjorts med representanter som innehar likvärdiga befattningar från respektive företag. Representanter inom koncernredovisning, HR samt verksamhetscontrollers har träffats där avsikten har varit att intervjua människor från både den externa och interna funktionen. Personliga möten har skett med samtliga tre företag, dock har telefonintervjuer gjorts i de fall där personliga intervjuer ej har kunnat genomföras. Intervjuobjekten har tre dagar i förväg fått erhålla de övergripande frågorna som önskats få svar på, både för personliga möten samt telefonintervjuer. Detta för att möjliggöra och erbjuda förberedelse samt reflektion kring de ställda frågorna. Semistrukturerade intervjuer har därav genomförts där frågorna har varit av två karaktärer; dels en specifik karaktär för att få svar på direkta frågor baserade utifrån representanternas expertisområden, samt av generell karaktär för att inte förbise kunskaper och insikter från de intervjuerna personerna. Detta har bidragit till flexibilitet i intervjusituationerna. I de fall där intervjuerna inte gett tillfredställande svar, eller då kompletterande information har behövts i efterhand, har intervjupersonerna kontaktats igen per mail eller telefon för att erhålla den kompletterande informationen som söktes. De intervjuade har anonymiserats i denna uppsats då det ej anses av relevans att tydliggöra deras identiteter mer än vilken befattning dessa innehar. Dock används citat från de intervjuade personerna för att klargöra och framföra viss fakta.

2.4 Skriftliga källor

Utöver de primära intervjukällorna har även övriga skriftliga källor i form av årsredovisningar och hemsidor använts för att söka extern kommunikation från företagen.

Omfattande litteraturstudier har även genomförts för att tillgå fördjupade kunskaper inom ämnet, men också för att kartlägga relevant teori samt forskning. Det teoretiska ramverket är därmed uppbyggt av teorier och forskning som behandlar extern redovisning och intern redovisning och det eventuella förhållandet däremellan. Sökning av relevanta artiklar har inhämtats från olika databaser som finns tillgängliga för studenter på Handelshögskolan i Stockholms förfogande. Bland annat har ABI inform global/Proquest samt Business Source premier/EBSCO har använts frekvent, där relevanta sökord har varit: *financial accounting*,

management accounting, effect external accounting standards, performance measurement system.

2.5 Avgränsning

IAS 19Rev innefattar fler förändringar än vad uppsatsen kommer att hantera. Studien begränsar sig således till borttagandet av korridormetoden samt förändringen av hur avkastningen av förvaltningstillgångar och räntekostnader för pensionsskulden kommer att redovisas. Andra externa förändringar gällande IAS 19Rev analyseras således inte och tas ej heller i beaktande.

Ekonomistyrning i ett företag behandlar både finansiella och icke finansiella variabler. I studien utvärderas dock endast de finansiella prestationsmått, då kausalitet mellan externa och interna siffror undersöks. Således har icke finansiella prestationsmått vilka bygger på strategiskt långsiktiga mål, såsom kundnöjdhet, utelämnats i studien.

2.6 Tillförlitlighet

En kvalitativ fallstudie är subjektiv i sin art och tolkningsutrymme skapas för författarna av det empiriska materialet. Detta utgör en känslighet mot den externa validiteten då resultatet över denna typ av studie inte möjliggör statistisk generaliserbarhet då ansatsen är tolkande. Den interna validiteten är istället av större vikt i en kvalitativ studie (Merriam 1994). För att stärka arbetets tillförlitlighet samt att utesluta misstolkningar av det empiriska materialet har de intervjuade fått ta del av arbetet (Kerlinger 1979).

Pålitligheten i en kvalitativ studie kan stärkas genom att spela in de intervjuer som har genomförts (Kvale 2009). Intervjuerna har således spelats in, i den mån samtycke för detta mottagits av de intervjuade, samt transkriberats. Vidare har samma intervjufrågor använts till de intervjuade som innehar liknande befattningar för att uppnå reliabilitet. Den information som har kommit till hands av de intervjuade anses inte vara subjektiva uppfattningar som inte kan användas, utan har tolkats som att dessa har givit sin verklighet och vardag. För att dock undvika bias och det faktum att intervjuerna och dess information har uppfattats olika, har intervjuerna spelats in och därefter transkriberats. Dessutom har intervjuerna skett tillsammans varpå det efter varje intervju har diskuterats hur den givna informationen har tolkats.

3. Teori

3.1 Tidigare forskning

Gedigen forskning har påträffats gällande IFRS och vilka effekter en förändring i detta regelverk kan föranleda. En förändring i en redovisningsstandard utfärdad av IFRS kan påverka värdering av företaget ur aktiemarknaden, investerare och låneinstituts perspektiv. I två artiklar från Armstrong et al (2010, 2006) behandlas dessa effekter och hur marknadsaktörer kan komma att reagera på detta. Det finns således en mycket större ström av forskning gällande vilka konsekvenser IFRS och dess standarder har på externa marknadsaktörer, än det huvudsakliga ämnet studien söker svar på.

Till skillnad från det tidigare väl utforskade området gällande hur externa marknadsreaktioner erhålls som en konsekvens av IFRS, är konvergensen av den externa och den interna redovisningen ett ansenligen nytt fenomen. Detta har resulterat i att det ej har forskats särskilt rikt kring detta ämne. Som nämnt är därav forskningsutbudet tämligen begränsat, varpå få gedigna teorier kring ämnet har påträffats. Det har dock de senaste åren börjat uppkomma teorier och efterforskningar kring huruvida dessa två områden är sammanlänkade med varandra eller ej, vilket går att läsa om i Ikäheimo & Taipaleenmäki (2009) studie.

Studien baseras således till viss del av den tidigare forskningen. Emellertid utgår uppsatsen utifrån ett annat perspektiv där analysen ligger i hur förändringar av redovisningsstandarder kan påverka den interna prestationsmätningen och dess utvärdering av chefer och enheter.

3.2 Två perspektiv – externt och internt

Grundstommen till denna uppsats grundar sig i två olika perspektiv; hur en förändring i en redovisningsstandard utfärdad av IFRS påverkar företag externt och internt. Inledningsvis redovisas vilken extern effekt som erhålls på ett företags finansiella rapporter. Därefter ges en redogörelse för ekonomistyrningen samt dess uppbyggnad av prestationsmått. Dock syftar inte uppsatsen på att behandla dessa två områden var för sig, utan det som är vitalt är att behandla integrationen av dessa två perspektiv. Detta för att klarlägga hur en ändring i en extern redovisningsstandard kan komma att påverka den interna redovisningen och dess prestationsmått.

3.2.1 Externa redovisningsstandarder i form av IFRS

IFRS och IASB:s funktion och betydelse är ett fenomen som har diskuterats och debatterats friskt kring sedan införandet av IFRS för åtta år sedan. Det råder åsikter om att IFRS numera endast har blivit en fråga om hur väl man kan hantera de tekniska redovisningsbitarna som blir alltmer komplicerade (Lafferty, L 2006). I en alltmer global värld är det dock av största vikt att redovisningen och dess standarder ständigt förändras och utvecklas för att upprätthålla finansiella rapporter som skall möta externa globala intressenters krav på tillförlitlig information. IFRS utfärdar harmoniserande externa redovisningsstandarder som skall bidra till att öka jämförbarheten företag och länder emellan (Levitt 1998). Anledning till att förändringar sker är på grund av strävan att erbjuda marknaden och dess omvärld finansiella rapporter som är av hög kvalité, påvisa transparens och som på ett korrekt sätt uppvisar full information av företags verkliga värde gällande tillgångar och skulder (Levitt 1998). Dock föranleder dessa förändringar i standarderna till att företag kan beröras på olika vis. Dels påverkas företag externt i form av hur marknaden reagerar på den skedda förändringen, dels kan interna förändringar ske inom företaget som en reaktion på den förändrade standarden (Brown, V 1990).

3.2.2 Interna prestationsmått

Vijay Govindarajan och Robert N. Anthony skriver i boken Management Control Systems (2006) att enheter och deras chefer i ett företag utvärderas och mäts beroende på vilket ansvar som kan tilldelas den ansvariga chefen. Detta medför att chefer och enheter kan utvärderas på olika mått då chefen kan utvärderas på dess ansvarsområde medan enheten kan utvärderas på lönsamheten. Chefen bär ansvar för antingen intäkter, kostnader eller för båda samt har som uppgift att koordinera och planera arbetet för att enheten anses kunna prestera. Chefer för resultatenheter bär ansvar för både intäkter och kostnader där prestationen mäts och utvärderas med ett resultat från resultaträkningen. Genom att optimera relationen mellan utflöde och inflöde i monetära termer kan enheten optimera dess lönsamhet. Om resultatet sätts i relation till ett kapitalmått utvärderas enheten som en investeringsenhet istället och att optimera denna relation är det som mäts.

Enligt Govindarajan och Anthony går det inte att relatera relationen mellan utflöde och inflöde för alla enheter, varpå en chef då inte bör tilldelas ansvar samt utvärderas för saker denne inte råder över. Försäljningsavdelningar är exempel på detta där chefen inte kan påverka kostnaderna för en försäljningsprodukt utan ska tilldelas ett intäktsansvar. Dessa

intäktsenheter utvärderas och mäts på en budget eller en försäljningskvot. Enheten ansvarar även för direkta kostnader som enheten själv förorsakar.

För kostnadsenheter mäts inflödet i monetära termer och utflödet i fysiska termer där chefen bär ansvar för kostnaderna. Kostnadsenheter kan delas in i två olika grupper beroende på om en optimal relation mellan in- och utflöde kan etableras. Skillnaden mellan dessa två grupper beror på karaktären av kostnaden. Där det är vanligt för en producerande enhet att klassificeras som en tillverkande kostnadsenhet (engineered expense center). Utvärderingen av dessa enheter görs genom att en standardkostnad för produkten räknas ut och används som ett riktmärke för att mäta effektiviteten. Ansvaret för den andra gruppen av kostnadsenhet (discretionary expense center) är svårare att bedöma effektiviteten på, då det är svårt att optimera relationen mellan in- och utflöde samt att dessa enheter ofta saknar målkongruens. Genom att hålla budget kontrolleras kostnaderna för enheten medan effektiviteten är svårare att mäta i finansiella mått. Support- och administrativa funktioner i ett företag är vanliga inom denna grupp av ansvarsenheter. Sammanfattningsvis tilldelas chefer ansvar för antingen intäkter eller kostnader eller båda. Utvärderingen av chefers prestationer och enheters effektivitet mäts således genom de ovan beskrivna ansvarsområdena.

3.3 Externa redovisningsstandarder och ekonomistyrning

3.3.1 Påverkade prestationsmått som ett resultat av implementering av IFRS

Beke (2012) redogör för ett resultat av en studie vars syfte omfattar hur 65 ungerska företag påverkades av övergången till IFRS med avseende på prestationsmått. Resultatet av studien visar att den interna effektiviteten mäts genom olika redovisningsindikatorer. Dessa i sin tur är beroende av företagets ekonomiska situation, samt hur implementeringen av standarden i företaget sker. Författarens resultat summeras med att redovisningsstandarder av IFRS är ett av de mest effektiva verktygen för löpande utvärderingar av företags interna prestationsresultat. Slutresultatet från studien visar att implementeringen av IFRS resulterade i försämrade prestationsmått. Speciellt påverkat blev soliditeten och företagets allmänna välbefinnande.

3.3.2 Erhållna effekter som konsekvens av förändringar i redovisningsstandarder

Teori av Brown (1990) har påträffats vad gäller externa redovisningsstandarder och hur detta kan påverka ekonomistyrningen i ett företag. Emellertid är det inte teorin Brown i sig presenterar som uppsatsen finner sin grund i, utan snarare resultatet av dennes forskning.

Resultatet redovisar dock inte själva kopplingen mellan externa redovisningsstandarder och interna prestationsmått. Förändringen av redovisningsstandarden anses istället utgöra en ekonomisk kostnad som en konsekvens av en genomförd förändring.

Vidare diskussion som förs av Brown redogör för den situationen som kan uppstå då nya standarder implementeras. Om standarden påverkar kostnader, skulder eller ökar volatiliteten på redovisat resultat, kommer dessa poster vara extra utsatta områden. Detta då cheferna och dess enheter kan bli utvärderade på prestationsmått som beror på just kostnader eller skulder, varpå cheferna kan komma att agera på ett sätt som är självgynnande och därmed sett ur ett kortsiktigt perspektiv. Det sistnämnda perspektivet är dock inte av intresse då detta inte är vad uppsatsen söker svar på.

Brown tar vidare upp problemen som kan uppstå då en standard som är avsedd att tjäna externa användningsområden, bedöms av ledningen vara olämplig för att mäta interna prestationer. Detta kan innebära att en standard som bygger på externa finansiella resultat kommer föranleda ett dysfunktionellt totalresultat i termer av ledningens mål. Implementeras en redovisningsstandard som är avsedd för extern rapportering, kan ekonomistyrningen drivas på ett mätsystem som inte är utformat för interna ändamål. Används istället separata mätsystem för den interna och externa rapporteringen, kan effekten av detta istället vara förvirrande för medarbetarna. Brown anser av den anledningen att dessa båda områden måste vara utformade på ett sätt som förenar de båda syftena med redovisningen, vilket är i linje med vad som avses att efterforska.

3.3.3 Prestationsmått baserade på externa finansiella rapporter

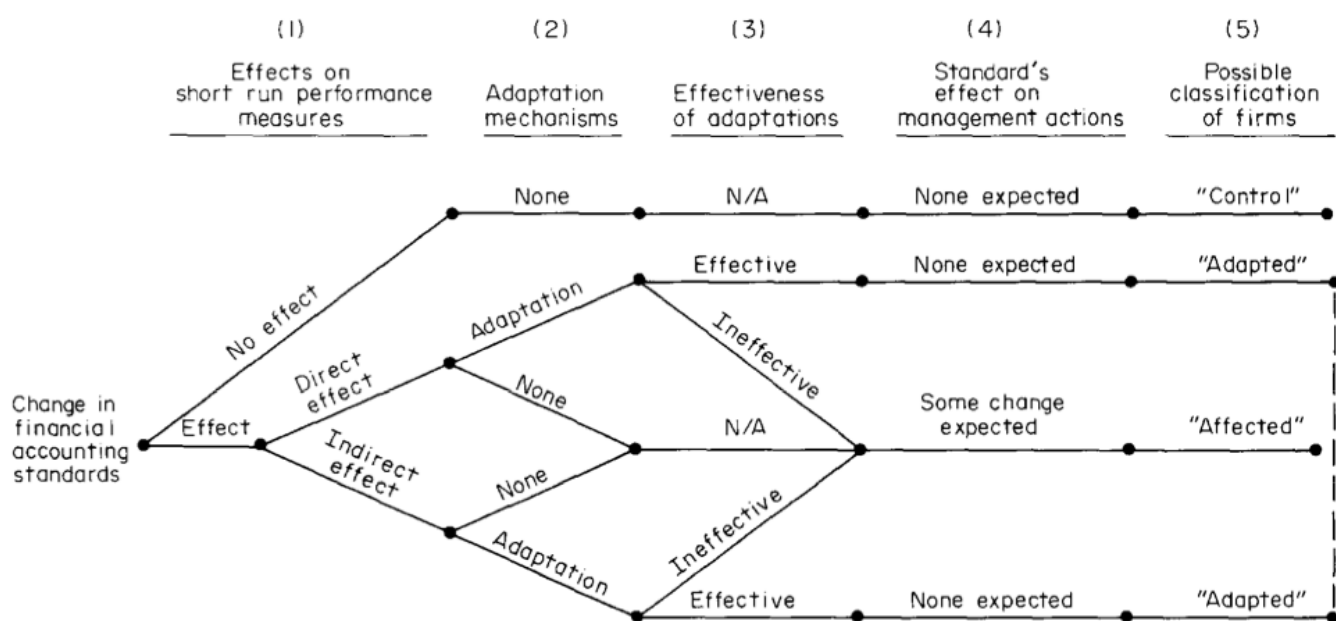
Weissenberger & Angelkort (2011) behandlar kausaliteten mellan extern redovisning och dess påverkan på ekonomistyrningen. Författarna menar att den finansiella redovisningen kan användas som den främsta databasen för intern redovisning vid exempelvis produkt- och kostnadsberäkningar, budgetering, rapportering eller prestationsmätning. Enligt författarna är budgetar och interna rapporter baserade på företags bokföring som upprättats i enlighet med exempelvis IFRS. Finansiella nyckeltal som bland annat avkastning på investeringar eller soliditet är därav nyckeltal som kan vara förenade med de prestationsmått som internt finns inom företaget. Detta betyder att dessa kan komma att påverkas då IFRS utfärdar nya standarder. Vidare menar författarna att redovisningen av externa finansiella rapporter och

dess siffror är kongruenta med företagets interna siffror. Den dominerande användningen av räkenskapsinformation som en kontrollmekanism vid utvärdering av chefers prestationer kan avspeglas i chefers bonusavtal. Detta då bonusavtalen vanligen omfattar minst ett redovisningsbaserat prestationsmått. Dessa teorier och diskussioner ligger till grund och motiverar de frågor uppsatsen söker svar på.

Weißenberger & Angelkorts studies huvudsyfte har varit att addera insikter om debatten kring separata kontra integrerade redovisningssystem. Specifikt analyserar artikeln direkta och indirekta effekter på effektivitet gällande kontrollfunktionen som ett resultat av en ökad grad av integration av redovisningssystemen. Dock är effekten på effektivitet gällande kontrollfunktionen en vinkling som ligger utanför ramen av denna uppsats.

3.4 Teoretisk referensram

En del av Seltos artikel (1982) diskuterar det fenomenet som studien söker svar på. Artikeln belyser hur och om interna anpassningar sker som ett resultat av att förändringar i externa redovisningsstandarder inträffar.

De två första områdena i artikeln som behandlar effekterna på kortsiktiga utvärderingsmått och anpassningsmekanismerna är högst relevanta, vilka kan ses av ovanstående bild. Givet en förändring i en extern redovisningsstandard menar Selto att denna kan orsaka tre effekter på

interna utvärderingsmått; det kan ha ingen effekt, en direkt effekt eller en indirekt effekt. Modellen utgår således från att det antingen kan uppstå en effekt på prestationsmåten eller att ingen effekt uppnås vid en förändring i en redovisningsstandard. Dock definierar inte Selto explicit vad som anses vara en direkt, indirekt eller ingen effekt, varpå detta ger utrymme för tolkningar.

Exempelvis menar författaren att ingen effekt erhålls då ett företag inte omfattas av en regelförändring. Detta kan uppstå om ett företag redan använt sig av en standard som senare blir en generell redovisningsprincip som alla företag måste tillämpa. Vidare beskrivs att en redovisningsstandard som eliminerar möjligheten till valfrihet av kapitalisering av vissa utgifter kan komma att påverka prestationsmått som årets resultat direkt. Detta utgör således direkta effekter där en påverkan av resultaträkningen är direkt hänförlig till redovisningsförändringen. Även indirekta effekter kan erhållas på prestation- och utvärderingsmått i samband med att förändringar i redovisningsstandarder sker. Detta exemplifieras genom att kapitalkostnaden kan påverkas då marknaden erhåller ”ny” information, vilket kommer att påverka årets resultat indirekt.

Ur Seltos trädidiagram går det att utläsa hur väl ett företag anpassar sig till en förändring i redovisningsstandarden, vilket är den andra aspekten som analyseras. Selto diskuterar och visar på hur ett företag kan anpassa sig till en förändring då företaget har blivit påverkat av en direkt eller en indirekt effekt. Selto hänvisar i artikeln till Rappaport (1987) som i sin tur pekar på hur företag kan komma att agera. Ett förhållningssätt som föreslås är att företaget kan modifiera prestationsmålet i sig. I artikeln är det årets resultat som ges som förslag, vilken man kan ändra och justera. Att justera för mätningen av prestationen för intern utvärdering anses följaktligen ta bort de direkta effekterna av att en förändring i en redovisningsprincip har skett.

Syftet med modellen är att undersöka hur chefer som utvärderas på finansiella prestationsmått kan komma att fatta beslut som gynnar deras egen prestation. Detta som ett resultat av ett företag misslyckas med att anpassa de interna prestationsmåten i samband med att en förändring i en extern redovisningsstandard implementeras.

Artikeln belyser således även andra aspekter vilka dock ej anses som relevanta för uppsatsen på grund av den gjorda avgränsningen. De resterande tre områdena som klargör för hur andra

aspekter behandlas är effektiviteten av anpassningen, standardens effekt på chefernas beslutsfattande samt klassificering av anpassningsgrad. Dock är mycket av information betydelsefull för att förstå fenomenet som helhet. Med utgångspunkt i Seltos teori anses således en förändring i en extern redovisningsstandard motivera att antingen ingen effekt, en direkt eller en indirekt erhålls på den interna kortsiktiga prestationsmätningen. Omfattningen av effekterna påverkas av timingen i standarden. Selto menar att vidden av effekten är beroende på när i tiden en redovisningsförändring sker och hur välmående företaget är vid tidpunkten för genomförandet. Dock nämns inget i teorin om huruvida andra effekter kan erhållas som inte påverkar just den interna kortsiktiga prestationsmätningen. Att andra verksamhetseffekter och förändringar kan uppkomma är således inget som diskuteras.

4. Empiri

I detta avsnitt beskrivs inledningsvis hur olika pensionsordningar är uppbyggda. Vidare redogörs för hur dessa redovisas i den externa redovisningen samt hur pensionsskulden beräknas. Därefter skildras effekterna av förändringen av redovisningsstandarden på resultat- samt balansräkningen. Slutligen redogörs det för de externa effekterna på räkenskaperna, den interna uppbyggnaden samt övriga verksamhetseffekter för respektive företag.

4.1 Bakgrund

4.1.1 Premiebaserade och förmånsbaserade pensionsordningar

Pensioner kan delas upp i två grupper; premiebaserade och förmånsbaserade.

Premiebaserade utgör pensionslösningar där företaget avtalat om att betala en pensionspremie som antingen är bestämd som ett visst belopp eller en viss procentsats av den utbetalade lönen. Den anställdes framtida pension bestäms genom summan av de betalade premierna samt dess tillväxt under spartiden. Risken för hur dessa premier värdeutvecklas till att generera en framtida pension åligger den anställda och företaget är således inte ansvariga för den slutliga storleken på dessa pensionsutbetalningar (Redovisningschef SAS).

Motsatsen till detta är de förmånsbaserade där företag istället är ansvariga för hur stora de slutgiltiga pensionsutbetalningarna kommer att vara. Den anställdes pensionsutbetalningar är på förhand bestämda till ett visst belopp eller till en viss procentsats av lönen. Om värdeutvecklingen på de sparade pensionstillgångarna eventuellt inte motsvarar de förväntade och de totala tillgångarna således inte täcker de utlovade pensionsbeloppen, står företaget för denna mellanskillnad. Risken och ansvaret kvarliggjer därmed hos företaget (Redovisningschef SAS).

Redovisningen av premiebaserade pensionsordningar är teknisk enkel och kommer inte att påverkas av IAS 19Rev. Eftersom denna form av pensionsordning, för företaget, inte innefattar en framtida pensionsskuld till anställda påverkas företags balansräkning inte. Premien kostnadsförs istället direkt i resultaträkningen. De pensionsordningar som påverkar företags pensionsskuld är de skulder där ansvaret åligger företaget; de förmånsbaserade pensionsordningarna. Det är redovisningen av dessa pensioner som tidigare har redovisats enligt korridormetoden (Redovisningschef SAS).

Många företag har idag omfattande pensionsskulder till sina anställda och tidigare anställda, då förmånsbaserade pensionsavtal varit väldigt vanligt på arbetsmarknaden. Dessa pensionslösningar har med åren visat sig vara dyrare än vad företagen kalkylerat, vilket har lett till en förändrad marknadstrend som nu går mot premiebaserade pensioner (Redovisningschef Swedbank). De tidigare skulderna försvinner inte för företaget men nyanställda omfattas istället av de premiebaserade lösningarna och företagen ådrar sig inte ytterligare skulder utan dessa kommer succesivt minska med åren (Redovisningschef SAS).

4.1.2 Beräkning av pensionsskulder

Företagets pensionsskuld till personalen för de förmånsbestämda pensionerna räknas ut genom komplexa nuvärdesberäkningar. I dessa beräkningar finns många olika antaganden som livslängd, framtida löneökningar, diskonteringsränta, pensionsålder etc. Med hjälp av anlitate aktuariar kan dessa värden beräknas och föras in i koncernredovisningen (Ernst & Young 2013).

Företaget avsätter pengar för dessa framtida pensionsutbetalningar i bland annat försäkringsbolag eller stiftelser uppstartade med ändamål för att förvalta dessa tillgångar. Tillgångarna i sin tur placeras i olika instrument med olika höga risker och avkastningskrav. Dessa tillgångar finns även de med i noterna i årsredovisningen (Redovisningschef Electrolux).

Aktuariella vinster och förluster uppkommer som ett resultat av avvikelser mellan ett företags estimerade beräkningar och dess verkliga utfall under företagets rapportperiod. Detta gäller både för avvikelser i skuldberäkningen samt i avkastningen av fonderade medel. De aktuariella vinsterna och förlusterna kan därav bli positiva eller negativa för året där utfallet av resultatet är beroende av marknadens villkor gällande räntor och förväntningar (Ernst & Young 2013).

4.1.3 Redovisningsprinciper

Korridormetoden har följaktligen inneburit att man tidigare har kunnat skjuta upp en del av redovisningen av aktuariella vinster och förluster. Detta har inneburit att de estimatavvikleser som uppburits av ett företag har kunnat amorteras av i de fallen där det verkliga utfallet inte blivit som prediktionen. I och med att möjligheten till amortering av estimatavvikelsen har funnits, har det inneburit mindre volatilitet i balansräkningen (Ernst & Young 2013).

Med IAS 19Rev försvinner möjligheten till att redovisa enligt korridoren och möjligheten till att skjuta upp och jämna ut de avvikelser som uppstår under året försvinner således. Istället ska dessa förändringar i pensionsvärderingen realiseras under det år de uppstår, vilket innebär att volatiliteten kan fluktuera mer (Ernst & Young 2013). Redovisningen av omvärderingarna i form av aktuariella vinster och förluster ska ske i övrigt totalresultat vilket medför en direkt redovisning mot eget kapital. Vid övergången till IAS 19Rev måste således tidigare ackumulerade aktuariella vinster och förluster kvittas direkt mot eget kapital (Ernst & Young 2013). De företag som har undersökts har alla aktuariella förluster då både aktiemarknaden har gått sämre än förväntat och diskonteringsräntan varit lägre (Böhm et al 2012).

Dessutom innefattar IAS 19Rev att räntekostnaderna för pensionsskulder och avkastning på fonderade medel ska redovisas under finansiella poster istället för som tidigare då de ingick som en del av pensionskostnaderna i rörelseresultatet. Avkastningen ska även beräknas med hjälp av diskonteringsräntan och inte med den förväntade avkastningen som tidigare gjordes. Då diskonteringsräntan är lägre än den förväntade avkastningen för många företag kommer således räntenettot att vara lägre. Eventuella skillnader mellan det förutspådda räntenettot och den verkliga avkastningen redovisas i övrigt totalresultat (Deloitte 2013).

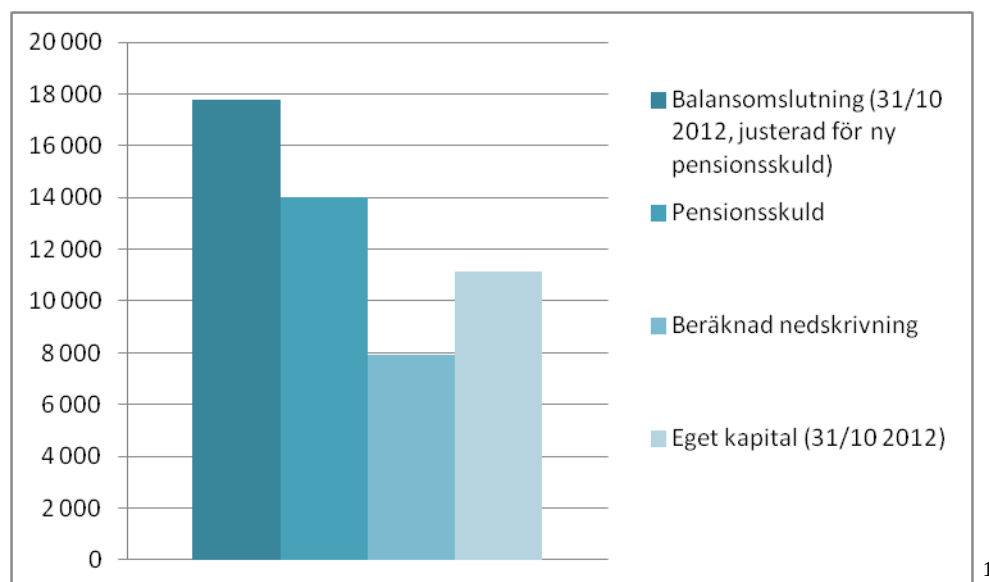
Vidare måste företagen anpassa historiken efter det nya regelverket vilket medför att en omräkning av 2012 års siffror måste göras vid ingången av det nya räkenskapsåret med avseende på den reviderade IAS 19. Jämförelsetalen mellan åren måste vara baserade på samma redovisningsprinciper för att en jämförelse ska kunna genomföras (Redovisningschef Electrolux).

4.2 SAS

4.2.1 IAS 19Rev:s påverkan på den externa redovisningen

För SAS är den reviderade IAS 19 standarden en vital fråga som kommer att påverka företagets balansräkning betydande då SAS har en betydande pensionsskuld i förhållande till sin balansomslutning. Under 2012 bytte SAS räkenskapsår från kalenderår till att gälla november-oktober, vilket medför att den nya standarden ännu inte har implementerats utan börjar gälla först den 1 november 2013 i samband med räkenskapsårets början (Redovisningschef SAS). I media spekuleras det att detta skifte av räkenskapsår har att göra med IAS 19Rev, då tidsfristen ger företaget längre tid att ordna upp den stora nedskrivningen

som väntar (Avanza 2012). SAS menar dock att detta skifte snarare gjorts för att räkenskapsåret bättre ska stämma överens med deras flygsäsonger där vintersäsongen börjar i samband med det nya räkenskapsåret (Redovisningschef SAS). Denna ändring medför att inga slutliga siffror av effekterna av den nya standarden kan presenteras i dagsläget, dock kan dessa estimeras, vilket medför att effekterna kan diskuteras.

Källa: Årsredovisning 2012

4.2.1.1 Nedskrivningen av eget kapital

SAS beräknar att de aktuariaella förluster som skall skrivas ned i samband med implementeringen av IAS 19Rev kommer att uppgå till drygt 7,9 miljarder kronor (Årsredovisning s. 7). Satt i relation till det egna kapitalet visar det att nedskrivningen kommer att urholka det egna kapitalet med drygt 70 procent. Dock är det egna kapitalet hämtade från ingående balans 2013 och de förändringar baserat på 2013 resultat har således inte tagits i beaktande. Samtidigt är det ett halvår kvar tills nedskrivningen skall ske, vilket gör att oförutsedda händelser av parametrarna kan ske som kan komma att påverka nedskrivningsbehov ytterligare, både positivt och negativt (Redovisningschef SAS). Vidare är nedskrivningen, balansomslutningen samt pensionsskulden omräknade till att innefatta de slutliga avtalen om anställdas pensioner och löner, vilket mer ingående kommer att beskrivas i senare delar av texten, specifikt i övriga verksamhetseffekter inom SAS.

¹ Dessa siffror är inte slutgiltiga då implementeringen av IAS 19Rev sker 1 november 2013 för SAS.

4.2.1.2 Dyrt att estimerat fel

SAS har haft större estimatavvikelse än många andra svenska bolag i förhållande till det egna kapitalet, vilket bidrar till att den negativa effekten på det egna kapitalet blir väldigt stor. SAS redovisningschef menar att ”Anledningarna till SAS stora estimatavvikelser beror bland annat på att börsen många gånger har utvecklats negativt de senaste 12 åren”. Detta har påverkat estimatavvikelsen rejält negativt då avkastningen på fonderade medel varit låg och ibland negativ. Utöver de tidigare händelserna har även marknadsräntan sjunkit dramatiskt de senaste åren. En sänkt diskonteringsränta tillsammans med den stora pensionsskulden som tynger SAS balansräkning föranleder att stora estimatavvikelser erhålls. Det är således på grund av estimaten som avvikelserna uppstår och i SAS fall har dessa estimerats långt ifrån utfallet, varpå det visat sig dyrt för företaget att estimerat fel. ”Ja, de andra företagen har helt enkelt varit bättre på att gissa rätt än vad vi har” (Redovisningschef SAS).

4.2.1.3 Soliditeten påverkas

Då finansiella nyckeltal baseras på den externa redovisningen kommer följaktligen nyckeltal som består av det egna kapitalet att påverkas. Ett för SAS viktigt nyckeltal är soliditeten som avsevärt kommer att försämrats. Från att redovisat en soliditet på 30 procent vid föregående bokslut kommer denna att sjunka med ungefär tio procentenheter då det egna kapitalet minskar. SAS är beroende av att visa en soliditet som överstiger 20 procent då detta mått är kopplat till villkorade faciliteter med detta krav. Företagets finansieringsstruktur är således beroende av soliditeten och kan påverkas kraftigt vid redovisning av låga soliditetssiffror. Därav är det av stor vikt att SAS kan visa en soliditet som inte understiger 20 procent till övriga externa aktörer. Detta då det skapar förtroende på kapital- och investeringsmarknaden samt analytikermarknaden (Redovisningschef SAS).

4.2.1.4 Effekter på resultaträkningen

Omräknade siffror för föregående räkenskapsår har inte offentliggjorts ännu, dock kan effekterna av IAS 19Rev skildras och redogöras för. Rörelseresultatet kommer att försämrats då både avkastning på fonderade medel och räntekostnader som tidigare redovisats i rörelseresultatet, numera kommer att redovisas i de finansiella posterna. Detta netto har varit positivt då avkastningen på fonderade medel har baserats på den estimerade avkastningen vilket överstigit räntekostnaderna. Rörelseresultatet kommer fortsättningsvis påverkas positivt av det faktum att amorteringar inte längre kommer att göras då de aktuariella förlusterna kommer att skrivas av. Det finansiella nettot som tidigare varit noll kommer att vara positivt. Dock beräknas avkastningen på fonderade medel numera med diskonteringsräntan, varpå utfallet på årets resultat kommer bli negativt. Om högre avkastning i framtiden erhålls,

kommer detta att redovisas i övrigt totalresultat tillsammans med övriga estimatavvikelser (Redovisningschef SAS).

4.2.2 Intern styrning inom SAS

I SAS har företaget gått från en decentraliserad dotterbolagsstruktur till en centraliserad konsortium struktur. I och med detta har internprissättningen i företaget slopats och styrs istället på en övervägande del av intäcks- och kostnadsenheter. Som tillägg har företaget effektivitetsmått som tar hänsyn till kostnaden per producerad enhet. Utvärdering och uppföljning sker således på dessa interna finansiella mått. ”En årsredovisning och dessas nyckeltal är inte applicerbara för en ren kostnads- eller intäktsenhet på SAS.”

(Verksamhetscontroller SAS). Då balansräkningen inom SAS är centraliserad påverkas koncernen av de erhållna externa effekterna föranledda av IAS 19Rev. Dock styrs inte enheterna inom SAS av balansräkningen utan internt mäts och styrs SAS utifrån en kostnads- och intäktsbudget, som i sin tur bestäms av en uppifrån ned/nedifrån modell (Verksamhetscontroller SAS).

4.2.2.1 Prestationsmått i SAS

Fokus inom ekonomistyrningen i SAS har varit på den flygoperativa verksamheten, där både intäkter, kostnader och intjänadeförmåga mäts. Då SAS som bekant är ett flygbolag, utvärderas inte de olika affärsområdena på finansiella nyckeltal, utan utvärdering sker mest på effektivitetsmått där kostnader och intäkter ställs i relation till produktion, offererade säteskilometer (ASK), vilket är antalet tillgängliga passagerarsäten multiplicerat med den sträcka som dessa flygs (Årsredovisning 2012, s. 95). Ett sådant mått är enhetskostnaden (CASK) som mäter flygverksamhetens totala rörelsekostnader inklusive flygplansleasing och totala avskrivningar justerade för valuta- och omstruktureringskostnader. Ett annat mått är enhetsintäkten (RASK), vilket är de totala trafikintäkterna/totala ASK. Prestationsmått i SAS utvärderas således för intäktsenheter på RASK samt kostnadsenheter för CASK. Chefer för kostnadsenheter utvärderas således på enhetskostnader där personalkostnader och pensionskostnader ingår. Vidare utvärderas chefer även med bas på hur väl de följt den lagda budgeten där yttre påverkningar redan har beaktats (Verksamhetscontroller SAS).

Då stora förändringar sker externt på företaget, görs följaktligen justeringar för ekonomistyrningen så att korrekt jämförelse kan ske. ”Dessa justeringar görs dels för att enheterna/cheferna inte kan påverka dessa externa beslut, men också för att på ett korrekt sätt

kunna jämföra päron med äpplen. ” (Verksamhetscontroller SAS). Av citatet att döma justeras således de interna prestationsmått för chefer och enheter för externa yttre interferenser.

4.2.3 Övriga verksamhetseffekter

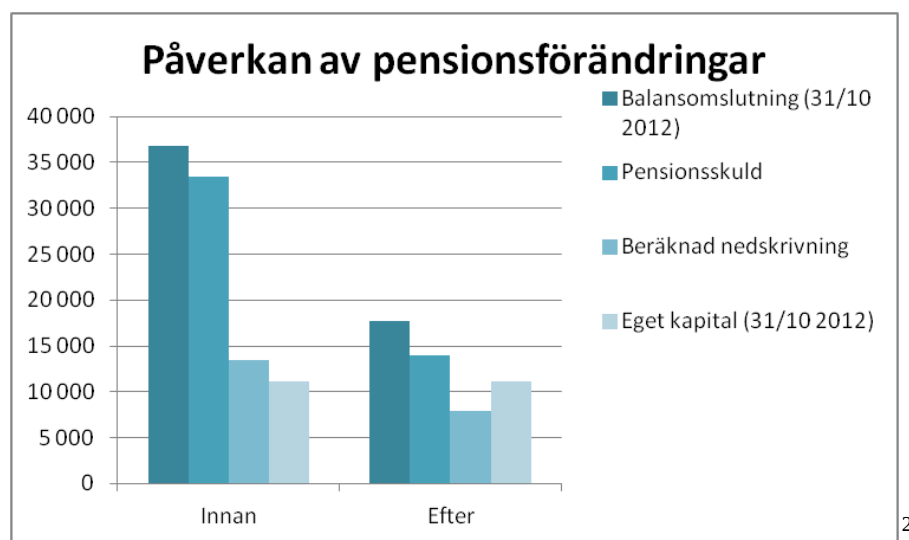
4.2.3.1 Övergång från förmånsbaserat till premiebaserat

SAS har tidigare erbjudit sina medarbetare fördelaktiga pensionsavtal som inte har varit långsiktigt hållbart, i konkurrensavseende, för ett företag i SAS nuvarande position (Redovisningschef SAS). I och med användandet av korridormetoden har avvaktan med att boka de totala kostnaderna gett missvisande signaler då SAS anser att de inte till fullo förstått hur stora pensionskostnader företaget verkligen har haft. Denna effekt har förstärkts av att avkastningen på fonderade medel har baserats på den estimerade avkastningen. Dessa intäktsposter har redovisats i rörelseresultatet genom att inkluderas i pensionskostnaderna som således sänks. Skillnaden mellan den verkliga avkastningen och den estimerade har med korridormetoden skjutits upp och har således inte inkluderats som en kostnad då en negativ estimeringsavvikelse mellan dessa har uppkommit. ”Detta har föranlett till att exempelvis pilotkostnaderna i Sverige och dessas pensioner har sett ut att inte kosta företaget någonting” (Verksamhetscontroller SAS). I de externa finansiella rapporterna har det således redovisats en kostnad som varit lägre än de egentliga åtagandena. Detta tydliggörs även av att betrakta skillnaderna mellan premieinbetalningarna och pensionskostnaderna där det skiljer ungefär en miljard i lägre pensionskostnader (Verksamhetscontroller SAS).

Omfattande förhandlingar har lett till förändrade pensionsordningar för majoriteten av SAS anställda, då företaget har gått från förmånsbaserade pensionslösningar till premiebaserade lösningar. Denna övergång är den mest omfattande förändring som har skett i företaget i pensionsavseende där ungefär 15000 arbetare är inkluderade (Human Resources SAS). Utöver övergången, som innebär att risken gällande vad den anställda får i pension flyttas över till medarbetaren från bolaget, har företaget gjort ytterligare förändringar gällande pensionsavtalen. De tidigare frikostiga avtalen kring förtidspensionering är därmed borttagna då dessa ansågs vara mycket kostsamma. SAS har under stora delar av november 2012, utöver pensionsförhandlingarna, suttit i vidare förhandlingar gällande medarbetares löner, och fått dessa sänkta. Detta innebär att framtida pensioner och kostnaderna för dessa således också har sänkts (Human Resources SAS).

Dessa omförhandlingar av pensionsavtalen har medfört att SAS kommer att reducera den totala pensionsskulden med 60 procent, från 33 miljarder till 14 miljarder kronor (Årsredovisning 2012, s. 7). Detta då stora delar av de förmånsbaserade åtagandena försvinner, tillsammans med motsvarigheten av de fonderade medlen på tillgångssidan, vid övergången till premiebaserade ordningar. Borttagandet av förtidspensioneringen medför även det till en reducerad skuld. Därtill kommer de återstående 14 miljarderna succesivt minska då det inte finns någon ny intjäning (Redovisningschef SAS).

Vidare påverkas de aktuariella förlusterna, vilka uppgick till nära 13,5 miljarder vid 2012 bokslut. Nedskrivningen av det egna kapitalet beräknas bli 3,4 miljarder lägre som ett resultat av pensionsövergångarna. Skattetekniska delar mildrar förlusterna ytterligare som slutligen beräknas till att utgöra en total nedskrivning av det egna kapitalet om 7,9 miljarder kronor med genomförande den 1 november 2013 (Årsredovisning 2012, s.7).

Källa: Årsredovisning 2012

I diagrammet kan effekterna av pensionsförhandlingarna på balansräkningen ses. Utan dessa förändringar hade nedskrivningen lett till ett negativt kapital. Vidare hade soliditeten påverkat SAS och med marginal understigit det krav om 20 procent, som företagets externa aktörer har.

Riskexponeringen på balansräkning minskar dessutom dramatiskt. Vid beräkning av pensionsskulden skall det totala beloppet diskonteras för att få fram ett nuvärde. Om

² Dessa siffror är inte slutgiltiga då implementeringen av IAS 19Rev sker 1 november 2013 för SAS.

diskonteringsräntan förändras kommer detta ge upphov till estimatavvikelser, vilka enligt IAS 19Rev skall redovisas i övrigt totalresultat och kommer således att påverka det egna kapitalet. Detta absoluta belopp kommer bli lägre baserat på en lägre skuld, vilket kommer att minska volatiliteten på balansräkningen (Redovisningschef SAS).

Utöver de beskrivna externa effekterna på balansräkningen påverkas även resultaträkningen av dessa omförhandlingar i pensioner. Rörelseresultatet påverkas av att lönekostnaderna sänks vilket i sin tur även leder till lägre pensionskostnader. Förtidspensioneringen har tidigare medfört högre pensionskostnader, vilka nu även de sänks. De nya finansiella posterna av avkastningen på fonderade medel samt räntekostnaderna på pensionsavsättningarna kommer att påverkas då den totala pensionsskulden samt de fonderade medlen båda kommer att reduceras. Skillnaden mellan avkastningen på fonderade medel och diskonteringsräntan kommer redovisas i övrigt totalresultat, som tidigare nämnts. Detta absoluta mått kommer att vara mindre volatilt (Redovisningschef SAS).

I den interna förändringen för flygande personal har det inneburit att dessa har fått sänkt lön samt förändrade pensionsvillkor. Vidare förändring är att det har introducerats olika produktivitetsmått för att öka medvetenheten om effektiv produktion för medarbetarna. Därav sker månatlig utvärdering av de olika enheterna för att öka medvetenheten och optimalt utnyttja de resurser företaget besitter. Detta medför att SAS med samma kostnadsbas och samma antal medarbetare kan flyga mer och få större intäkter, vilket är ett resultat av att nya pensionsplaner har implementerats (Redovisningschef SAS).

SAS har följaktligen genomgått en rad stora omstruktureringar och anses, enligt den intervjuade redovisningschefen, ha skett som ett resultat av bland annat IAS 19Rev. Tveksamhet råder gällande huruvida pensionerna hade åtgärdats vid exakt denna tidpunkt eller inte som ett resultat IAS 19Rev (Redovisningschef SAS). Vidare menar redovisningschefen att dessa åtgärder hade behövts göras i framtiden oavsett. SAS verksamhetscontroller tar diskussionen ett steg vidare och menar på att ”Alla förändringarna i pensioner är hänförliga till den externa redovisningsstandarden och anses även ha bidragit till att man fick kniven mot strupen.” Både SAS redovisningschef och verksamhetscontroller är överens om att företaget ställdes inför en väldigt svår situation, dock var det just på grund av situation med IAS 19Rev i bakgrunden, som förhandlingarna om sänka löner gick igenom. Vidare berättar personerna att hade inga åtgärder utförts och med allt annat lika, hade SAS

med största sannolikhet varit väldigt nära en konkurs då företaget inte var tillräckligt lönsamt. Detta i kombination med höga personalkostnader samt att företaget hade lidit av ett rejält urholkat eget kapital. Detta hade i sin tur påverkat marknadens förtroende för företaget även om koncernen kan ha negativt eget kapital (Verksamhetscontroller SAS).

4.3 Swedbank

4.3.1 IAS 19Rev:s påverkan på den externa redovisningen

Swedbanks räkenskapsår följer kalenderåret vilket medför att IAS 19Rev trädde i kraft 1 januari 2013. Jämförelsetal för 2012 samt ingående balansen för såväl 2012 som 2013 måste således räknats om med hänseende på IAS 19Rev för att siffrorna skall kunna jämföras korrekt utan störande poster (Redovisningschef Swedbank). Den första kvartalsrapporten för år 2013 visar följaktligen jämförande siffror för 2012, vilka är omräknade med hänsyn till IAS 19Rev. I nedanstående tabell redovisas siffror som är hämtade från Swedbanks första kvartalsrapport för 2013. Tabellen visar effekterna av IAS 19Rev på Swedbanks balansräkning för 2012 genom ett sammandrag av de poster som är påverkade av förändringen. Dessa är till skillnad från SAS slutgiltiga och kan därmed redovisas utförligt.

Ingående balans 2013	(Mkr)	Tidigare redovisat	Effekter av IAS 19	Ny redovisning
Aktier och andelar i intresseföretag		3 633	-81	3 552
Summa tillgångar		1 846 941	-81	1 846 860
Uppskjutna skatteskulder		3 476	-835	2 641
Avsättningar för pensioner		3 281	3 792	7 073
Eget kapital		106 224	-3 038	103 186
Summa skulder och eget kapital		1 846 941	-81	1 846 860
Nedskrivning %			-2,86%	
Soliditet		5,75%		5,59%

Källa: kvartalsrapport 1 (Q1) 2013

4.3.1.2 Nedskrivningen av eget kapital

Från sammandraget kan det utläsas att den totala balansomslutningen minskar ytterst marginellt. Då de aktuariella förlusterna ej längre får avvaktas med att bokas och redovisas som en post utanför balansräkningen har dessa nu bokats på balansräkningen jämte den totala pensionsskulden. Detta medför att kapitalstrukturen påverkas marginellt då nedskrivningen av dessa aktuariella förluster uppgår till drygt tre miljarder kronor. Då det egna kapitalet innan

omräkningen uppgick till 106 miljarder medför detta att nedskrivningen knappt utgör tre procent av det egna kapitalet. Kapitalstrukturen leder till en något försämrad soliditet men en ökad räntabilitet på det egna kapitalet.

Det egna kapitalet för en bank är oerhört viktigt då detta ingår i basen för att räkna ut olika kapitalbasmått, vilket alla banker måste ha i enlighet med harmoniserade EU kommissionen för att kunna täcka upp om banken skulle lägga ner sin verksamhet (SFS 2006:1371).

Primärkapitalrelationen regleras i samma lag, det vill säga, i lag om kapitaltäckning och stora exponeringar, där det primära kapitalet sätts i relation till riskvägt belopp. Nya regler kring primärkapitalrelationen skall under 2013 implementeras och detta mått skall lägst uppgå till 10 procent av innevarande år, det vill säga för 2013. En nedskrivning på tre procent är således substantiellt. Dock har banken i dagsläget en överkapacitet med hänseende till kapitaltäckningen, där kärnprimärkapitalrelationen uppgick till 15,4%, inklusive omräknade siffror för år 2012. Detta innebär att nedskrivning om tre procent följaktligen inte utgör ett större hot för bankens verksamhet (Årsredovisning 2012, s.54). Istället är nedskrivningen välkommen av delar av företaget då de annars hade varit tvungna att ta till andra åtgärder som en aktieutdelning för att inte ha alltför högt kapital. ”På detta sätt slipper vi de extra transaktionskostnader som uppkommer i samband med en aktieutdelning” (Redovisningschef Swedbank).

Då kapitaltäckningsreglerna kräver aktuella siffror kvartalsvis, medför detta att det egna kapitalet likaså måste beräknas kvartalsvis. Då balansräkningen är mer volatil med IAS 19Rev samt att estimatavvikelser direkt påverkar det egna kapitalet, kommer även pensionsskulden behöva räknas per kvartal, vilket tidigare gjordes på årsbasis (Redovisningschef Swedbank).

Dessutom kommer resultaträkningen att påverkas då Swedbank kommer att erhålla lägre ränteintäkter för pensionstillgångarna. Detta då banken ej får använda sig av en förväntad avkastning på förvaltningstillgångarna vilka motsvarar fyra procent i resultaträkningen. Istället kräver revideringen av standarden att banken måste beräkna ränteintäkten baserad på diskonteringsräntan, vilket motsvarar 2,84 procent. Denna reducering av räntan beräknas motsvara runt 50 miljoner kronor på årsbasis av de totala pensionskostnader vilka uppgår till drygt en miljard (Redovisningschef Swedbank). De ökade kostnaderna kommer att påverka Swedbanks rörelseresultat som enbart består av finansiella rörelseresultat, det vill säga

ränteintäkter och räntekostnader. Anledningen till detta är att bankverksamheten består av in- och utlåning av finansiella medel (Årsredovisning 2012).

Hur resultaträkningen för 2012 påverkades kommer att offentliggöras i samband med bokslutskommittén för 2013, och har således inte mött offentlighetens ljus ännu. När presentationen av resultaträkningen sker kommer omräknade siffror för hela året således att inkluderas. I dagsläget kan endast föregående års kvartalsrapporter ses, vilka emellertid inkluderar omräknade siffror hänförliga till IAS 19Rev gällande ökade personalkostnader (Kvartalsrapport Q1 2013).

4.3.2 Styrningen i banken

Banken styrs genom att organisationen har delats in i fyra affärsområden, vilka i sin tur är indelade i olika kontor och andra underenheter som till största delen är resultatenheter. Koncernens totala intäkter och kostnader utgörs av summan av de olika affärsområdenas intäkter och kostnader. Detta medför att de finansiella måtten som ligger till grund för ekonomistyrningen inom banken är direkt hämtade från koncernredovisningen. De kostnader som uppstår inom stabsverksamheterna samt andra indirekta kostnader fördelas ut över de enheter som genererar intäkter, dessa kostnader bärs således av affärsområdena (Verksamhetscontroller Swedbank).

4.3.2.1 Utvärderingsmått

För att utvärdera och jämföra affärsområdenas lönsamhet fördelar banken ut koncernens totala egna kapital på de olika affärsområdena. Lönsamheten mäter de sedan med räntabiliteten på eget kapital, där de sätter affärsområdenas resultat i relation till det tilldelade egna kapitalet. Fördelningen utgörs av risken som är ett icke finansiellt mått som banken styr sin verksamhet med. Totalt har koncernen ett mål att uppnå en räntabilitet på eget kapital om 15 procent, vilket medför att affärsområdena även de tillsammans ska uppnå detta mål. "Räntabiliteten på eget kapital är det enda nyckeltalet som är målsatt inom banken." (Verksamhetscontroller Swedbank).

För att mäta effektiviteten mellan olika kontor divideras kostnaderna med intäkterna. På så sätt kan banken jämföra och se hur effektiva de olika kontoren är på att generera intäkter i relation till de kostnaderna varje kontor har. Kontoren och dess chefer utvärderas även på hur väl de uppnått uppsatta mål, såväl finansiella som icke finansiella. De finansiella målen

återspeglar dock lämpligast huruvida de har lyckats upprätthålla den budget som satts upp eller ej (Verksamhetscontroller Swedbank).

Relationen mellan ut- och inlåning är ytterligare ett mått som används för att utvärdera hur väl banken har presterat. Detta då en stor del av bankens verksamhet utgörs av in- och utlåning. Dessutom påverkas utlåningsmöjligheterna av hur stor kapitalbas banken har. Risken är ytterligare en faktor som påverkas av utlåningen då det finns en kompromiss mellan att låna ut mer pengar samtidigt som risken inte skall öka (Redovisningschef Swedbank).

De beskrivna utvärderingsmåttan gör sig gällande för vad både chefer och enheter utvärderas på inom banken. Detta innebär således att samma lönsamhetskrav och prestationsmått används för båda. Banken justerar inte de interna siffrorna för att ta hänsyn till yttre faktorer som ligger utanför chefers kontroll. Detta trots att de yttre faktorerna påverkar kostnader och därmed resultatet. Koncernernas redovisning påverkar således direkt de siffror affärsområdenas prestationsresultat utvärderas ifrån.

Affärsområden följs upp varje månad och utvärderas då primärt på lönsamheten, samt hur väl budget har följts och uppnåtts. För vissa chefer finns inga lönsamhetsmått att utvärderas på då andra parametrar tas i beaktande. Stabschefer utvärderas exempelvis inte på lönsamhet utan istället på parametrar som inkluderar kostnader och icke finansiella mått så som kundnöjdhet (Verksamhetscontroller Swedbank).

4.3.3 Övriga verksamhetseffekter

Under 2012 förhandlades ett nytt pensionsavtal för bankanställda fram som började gälla 1 februari 2013. Förhandlingar har förts tidigare år utan att parterna lyckats enas. Detta nya avtal sammanfaller därmed med införandet av IAS 19Rev. Dock finns ingen kausalitet mellan detta sammanfallande. Det nya avtalet innebär att nyanställda medarbetare samt befintlig personal som är under 25 år kommer att omfattas av en premiebaserad ordning istället för en förmånsbaserad som resterande personal omfattas av. Detta medför att pensionsskulden kommer att stagnera för att med tiden succesivt minska då inga nya pensionsskulder uppstår. Dessutom har de tidigare fördelaktiga villkoren gällande förtidspensionering försämrats vilket medför en ökning av den förväntade pensioneringsåldern. Detta medför att pensionsskulden kan komma att påverkas, då skuldberäkningen utgörs av vilka antaganden som tagits i beaktande (Human Resources Swedbank).

Individer inom banken har haft olika avtal och därmed olika pensionskostnader beroende på hur länge de har varit anställda. Detta medför att de verkliga pensionskostnaderna mellan anställda kan variera mycket (Human Resources Swedbank). Istället för att varje enhet ska fördelas de verkliga pensionskostnaderna fördelar Swedbank därav koncernens totala pensionskostnader på de olika enheterna genom att använda sig av en schablonfördelning. Genom att använda sig av denna schablonfördelning med fördelningsbas på lönekostnader, leder detta till att all personal kostar lika många procent av lönen i pension. Den interna redovisningen kommer inte förändras vid byte av redovisningsprincip, utan beräknas fortgå så länge banken har förmånsbaserade pensionsordningar. Dock höjs procentsatsen marginellt då räntenettet minskar med IAS 19Rev, vilket i sin tur förklarar de högre kostnaderna. De medarbetare som kommer att omfattas av de nya premiebaserade pensionsordningarna kommer å andra sidan att individkostnadsfördelas då pensionskostnaden redan baseras på en procentsats av lönen (Redovisningschef Swedbank).

4.4 Electrolux

4.4.1 IAS 19Rev:s påverkan på den externa redovisningen

Liksom Swedbank har även Electrolux implementerat IAS 19Rev då även detta företags räkenskapsår sammanfaller med kalenderår. Nedan kan omräknade siffror som publicerats i samband med första kvartalsrapporten där effekterna av IAS 19Rev har åskådliggjorts (Pressmeddelande 2013).

Ingående balans 2013	(Mkr)	Tidigare redovisat	Effekter av IAS 19	Ny redovisning
Uppskjutna skattefordringar		3306	850	4156
Finansiella anläggningstillgångar		552	-219	333
Tillgångar i pensionsplaner			286	286
Övriga anläggningstillgångar		2356	-1875	481
Summa tillgångar		76152	-958	75194
Uppskjutna skatteskulder		1148	-31	1117
Avsättningar för pensioner		1736	3029	4765
Övriga skulder		11829	142	11971
Eget kapital		19824	-4098	15726
Summa skulder och eget kapital		76152	-958	75194
Nedskrivning %			-20,67%	
Soliditet		26,03%		20,91%

Källa: Pressmeddelande 2013

Nedskrivningen av Electrolux egna kapital vid borttagandet av korridormetoden uppgick till 4,1 miljarder, vilket motsvarar ca 20 procent av det egna kapitalet. Detta innebär att den nya ingående balansen knappt utgör 16 miljarder. Electrolux kapitalminskning resulterar i en lägre balansomslutning samt en försämrad soliditet. Nettotillgångarna vilka definieras i Electrolux årsredovisning i not 30 minskar marginellt i samband med övergången till IAS 19Rev.

Electrolux har offentliggjort omräknade siffror för 2012 års resultat där en tydlig beskrivning ges gällande hur de olika rörelseresultatsposterna påverkas av IAS 19Rev. Med de nya direktiven gällande på vilka rader i resultaträkningen de olika komponenterna i pensionskostnaderna ska redovisas omfördelas således resultatet. Rörelseresultatet kommer att reduceras med ca 3,6 procent medan rörelsemarginalen enbart erhåller en negativ effekt om 0,2 procent. Anledning till den marginella effekten i rörelsemarginalen beror på att företaget haft en hög omsättning. Det försämrade rörelseresultatet i kombination med lägre nettotillgångar kommer att reducera avkastningen på nettotillgångarna med 0,8 procent (Pressmeddelande 2013).

Vidare försämrar resultatet efter finansiella poster med drygt 9,3 procent. Denna försämring är hänförlig till att räntekostnaderna gällande avkastningen på fonderade medel i de omräknade siffrorna baseras på diskonteringsräntan på 3,5 procent istället för den förväntade

avkastningen som uppgick till 6,4 procent. Totalt kommer räntabiliteten på operativt kapital/nettotillgångar sjunka från 15,6% till 14,8% (Redovisningschef Electrolux).

4.4.2 Styrningen av Electrolux

I enlighet med tidigare företag i denna studie är Electrolux interna och externa resultat detsamma, där segmentsrapporteringen summerar till koncernens resultat enligt reglerna i IAS 14. Företaget är indelat i sex segment eller affärsområden vilka således har ett integrerat internt och externt rapporterings- och redovisningssystem. Detta innebär vidare att påverkan av IAS 19Rev är densamma internt som externt (Redovisningschef Electrolux). Då Electrolux är ett globalt företag med verksamheter i över 150 länder, innebär detta att en stor del av dess marknad är beläget utanför Europa där många länder inte tillämpar IFRS. Dock används detta regelverk i hela verksamheten som bas i både den externa och interna redovisningen. Ekonomistyrningen är således oberoende av vilken marknad olika verksamheter är verksamma inom (Redovisningschef Electrolux).

Affärsområdena delas vidare upp geografiskt baserat på olika länder för att därefter delas in i olika företag inom landet. Beroende på ansvar delas verksamheterna i företagen in i olika ansvarsområden. Tillverkande enheter delas in i kostnadsenheter medan försäljningsavdelningar delas in i intäktsenheter. De övergripande företagen som är verksamma i de olika länderna samt affärsenheterna utvärderas som resultatenheter (Verksamhetscontroller Electrolux).

De kostnader som administrativa delar av företaget samt andra stabsverksamheter inom företaget utgör, fördelas ut på affärsområdena och vidare ner i organisationen. Detta medför att kostnader som centraliseringen av pensionshanterandet och övriga indirekta kostnader fördelas på de olika resultat- samt kostnadsenheterna (Verksamhetscontroller Electrolux).

4.4.2.1 Prestationsmått

Electrolux utvärderar affärsområdena, övriga resultatenheter samt cheferna för dessa enheter, på komponenterna i DuPont-sambandet med de operativa tillgångarna som bas (Verksamhetscontroller Electrolux). Komponenterna i DuPont-sambandet utgörs av rörelsemarginalen samt kapitalomsättningshastigheten på de operativa tillgångarna/nettotillgångarna (Johansson & Runsten 2005, s.168). Fokus i styrningen har de

senaste åren legat på att öka kapitalomsättningshastigheten. För att skapa incitament att jobba för detta har därför tydliga mål kopplade till kapitaleffektivitet i koncernens ersättningsmodell för chefer skapats (Human Resources Electrolux). Utöver kapitaleffektiviteten utvärderas resultatenheter och chefer således på rörelsemarginalen samt avkastningen på de operativa tillgångar. Dessa nyckeltal tillsammans med försäljningstillväxten utgör de generella incitamenten inom företaget (Verksamhetscontroller Electrolux).

Uppföljningen och utvärderingen av de uppsatta finansiella målen kan behövas justeras om dessa ligger som underlag för en rörlig ersättning. ”Det normala i Electrolux är att justera lång- och kortsiktiga incitamentsprogram vid förändringar i redovisningsprinciper om detta påverkar resultatet per aktie som ligger till grund för dessa program.” (Redovisningschef Electrolux). Gällande IAS 19 och denna förändrade redovisningsprincip justeras således utfallet av det försämrade resultatet med hänseende på resultat per aktie (Redovisningschef Electrolux). Dock görs inga justeringar i utvärderingen av rörelseresultatet eller avkastningen på tillgångar då dessa anses vara marginella i jämförelse med de fall där justeringar av dessa mått normalt görs (Verksamhetscontroller Electrolux). Justeringar av dessa utvärderingsmått kan ske vid speciella situationer som till exempel vid större omstruktureringar vilka medför att nedläggningar av fabriker sker. Normalfallet är dock att resultatet som affärsområden/resultatenheter följs upp på är exakt samma som det externt redovisade (Redovisningschef Electrolux).

Försäljningsenheter utvärderas, förutom på sina kostnader, främst på vilka försäljningssiffror som har erhållits. Tillverkande delar av verksamheten klassificeras som kostnadsenhet där utvärderingar till största delen utgörs av inventariehantering samt andra icke finansiella utvärderingsmått. Dessa kostnadsenheter utvärderas ytterligare av kostnaderna för att producera och tillverka produkterna (Verksamhetscontroller Electrolux).

4.4.3 Övriga verksamhetseffekter

Det affärssystem som Electrolux tidigare har använt sig av, såväl för den interna som den externa redovisningen, har inför implementeringen anpassats något för att kunna hantera de tillkomna förändringarna i redovisningen av pensioner. Vidare har medarbetare som i sin tjänst använder sig av detta rapporteringsverktyg genomgått en uppdatering och utbildning

till följd av förändringen. Detta har påverkat företagets kostnader men inte mer än det internt nedlagda arbetet.

5. Analys

I analysen ges initialt en generell skildring av hur respektive företag har påverkats av IAS 19Rev för att sedan behandla en analys baserad på uppsatsens två perspektiv; det interna och det externa.

Ett flertal faktorer ligger som grund till varför de tre analyserade företagen har fått olika utfall på prestationsmåten av IAS 19Rev. En av faktorerna är att timingen av standarden är beroende av vilket skick företaget befinner sig i samt i vilken industri företaget opererar i, vilket gör att det förefaller sig naturligt att olika effekter erhålls beroende på företagets eller branschens välmående i samband med förändringen (Selto, 1982). Enligt Seltos sett att förstå effekt kommer det vidare att ges en diskussion för varje företag, vilket åskådliggör orsaken till att olika utfall har erhållits på prestationsmåten som ett resultat av IAS 19Rev.

I alla tre företag utgörs de interna prestationsmåten från den externa redovisningens siffror. Anledningen att systemet är uppbyggt på detta sätt beror på att den interna redovisningen inte grundas på reglerade förordningar. Den externa redovisningen är dock starkt reglerad vilket innebär att den interna redovisningen underordnas de externa reglerna. Som Weißenberger & Angelkort (2011) förklarar menar författarna att de två redovisningssystemen är integrerade med varandra. Sker en påverkan i det externa redovisningssystemet påverkas således det interna systemet. Detta i sin tur påverkar även ekonomistyrningen och dess prestationsmål.

Selto menar att ingen effekt erhålls på ett företags prestationsmål om företaget redan använder en metod som snart skall implementeras med tvingande regler. Av författarens exempel att döma kan detta då tydas som att företag som inte tillämpar korridormetoden således inte erhåller någon effekt på prestationsmåten. Detta då de företag inte kommer att omfattas av en redovisningsförändring då de helt enkelt inte använder sig av den redovisningsmetoden som kommer att försvinna. Dock skulle ingen effekt kunna uppnås även vid andra situationer som Selto inte tar upp som exempel. Till exempel då företag påverkas av förändringen och ett byte av redovisningsmetod sker, dock föranleds ingen förändring på de prestationsmål som företagen använder sig av för att utvärdera internt inom företaget. Då företag inte kan uppnå ingen effekt samtidigt som en direkt/indirekt effekt då dessa alternativ

är ömsesidigt uteslutande kommer det att analyseras om SAS, Swedbank och Electrolux erhåller antingen en direkt eller indirekt effekt med utgångspunkt i Seltos teori. Om ingen effekt erhålls kan upptäcktas i analysen innebär detta att företagets prestationsmått inte blir påverkade av förändringen.

5.1 SAS

Hur årets resultat och räntabilitet på investeringar påverkas ur prestationssynvinkel med hänsyn till Seltos teori är dock inte av relevans att kommentera då företaget inte använder dessa vid intern utvärdering. Seltos teori gällande hur räntabilitet på investeringar och årets resultat kan påverkas är således inte direkt jämförbart med SAS då olika prestationsmått undersöks. Intuitionen är dock densamma.

Att balans- och resultaträkningen kommer att påverkas den 1 november 2013 har tydliggjorts i empirin med stora effekter på det egna kapitalet. Exakt vilka förändringar och vilka siffror det blir är svårt att förutse, men enligt SAS är det drygt 70 procent av det egna kapitalet som kommer skrivas ned. Då SAS internt använder sig av prestationsmått som baseras på kostnader och intäkter samt att en centraliserad balansräkning används utgör detta att avkastningsmått inom företaget inte används som ett prestationsmått. Detta medför att effekten på nedskrivning av det egna kapitalet inte har någon effekt på prestationsmåttet inom företaget.

5.1.1 Direkt effekt

Som förklarats i empirin kring påverkan av olika poster i resultaträkningen framkommer att SAS pensionskostnader kommer att öka då förändringen i standarden implementeras. Dock har omförhandlingarna av pensionsförändringarna uteslutits i denna del av analysen då denna effekt kommer att behandlas separat. I Seltos exempel ges årets resultat som ett prestationsmått som direkt påverkas, medan det i SAS fall rör måttet CASK. CASK:en är således ett prestationsmått som direkt är hänförligt till förändringen i IAS 19Rev. Detta då en del av basen för dessa kostnader utgörs av pensionskostnader. Pensionskostnaderna kommer som beskrivits i empirin att öka till följd av IAS 19Rev.

5.1.2 Indirekt effekt

Att SAS har behövt göra dessa stora omstruktureringar och förändringar kan tyda på att en indirekt påverkan har skett på företaget i enlighet med Seltos definition. Seltos menar att om redovisningsstandarden bland annat eliminerar vissa möjligheter som kommer att påverka exempelvis kapitalkostnaden kommer en indirekt effekt att fås på exempelvis årets resultat.

Utan omförhandlade löne- samt pensionsavtal hade IAS 19Rev påverkat soliditeten till den grad att finansiärer hade rätt till uppbrytande av kapitalutlåning. Detta kunde således utgöra ett möjligt konkurshot. Trots en räddning av soliditeten kvarstår dock det faktum att den fortfarande kommer att ligga nära en kritisk nivå. Detta kan i sin tur föranleda ökade kapitalkostnader som indirekt kommer påverka resultaträkning samt kostnader då en ökad kapitalkostnad kan föranleda höjda räntekostnader. Detta kan dock inte säkerställas då tillräcklig information kring detta inte har kunnat påträffas.

Att SAS övergått från förmånsbaserade pensionslösningar till premiebaserade för majoriteten av de anställda inom företaget anses vara en indirekt effekt på prestationsmåten. Då personalkostnaderna inte kommer vara lika höga, kommer detta att påverka CASK:en, rörelseresultatet samt årets resultat positivt. Detta är dock en indirekt effekt då IAS 19Rev har föranlett förhandlingar som bidrar till dessa effekter. Sammanfattningsvis kan det i SAS fall konstateras att det uppfyller kriterierna för vad som är en direkt och en indirekt effekt enligt Selto. Vidare går det att urskilja att verksamhetseffekter har erhållits, vilket dock inte diskuteras i Seltos teori. Detta är emellertid ett resultat som visade sig vara en effekt av att IAS 19Rev skall inträffa.

5.1.3 Justeringar av prestationsmått

Som framgått av empirin gör SAS justeringar för de interna målen då yttre faktorer såsom redovisningsstandarder träder i kraft. Detta då de yttre faktorerna anses ligga utanför verksamhetsområdenas och chefernas kontroll samt förmåga att påverka. I artikeln av Victor Brown (1990) finns argument för att SAS har agerat på ett sätt som anses vara bäst för den interna ekonomistyrningen. Detta då författaren menar på att förändringar i externa finansiella rapporter är till för att tjäna marknaden, och överförs detta direkt på ekonomistyrning kommer med största sannolikhet ett dysfunktionellt resultat gällande hur prestationsmåten uppfattas att erhållas. Då SAS har valt att justera för de prestationsmått chefer blir utvärderade på, i och med IAS 19Rev, anses detta vara ytterligare en signal om att effekter har erhållits. Att justering sker visar vidare på att detta är ett försök till att häva effekten av en yttre påverkan.

5.2 Swedbank

Swedbanks finansiella siffror på såväl balans- som resultaträkningen har påverkats av IAS 19Rev. Som empirin visat är Swedbank det företag som har påverkats minst av förändringen i form av hur stor del av dess egna kapital som skrivs ner vid borttagandet av korridormetoden.

5.2.1 Direkt effekt

Trots en liten påverkan på det egna kapitalet i form av nedskrivningen kommer detta att föranleda en direkt effekt dock liten effekt på prestationsmåten då Swedbank använder sig av räntabilitet på eget kapital som ett av prestationsmåten. Räntabiliteten kommer att höjas då basen för detta mått minskar. Dock kan tas i beaktande att denna nedskrivning möjligtvis hade kommit att delas ut till aktieägarna då banken enligt intervjuer besitter en överkapacitet i form av eget kapital.

Vidare påverkas även resultatenheter/kontor där utvärderingen baseras på kostnader i relation till intäkter. Då kostnaderna till följd av IAS 19Rev kommer att påverkas direkt i resultaträkningen kommer således en effekt direkt påverka de prestationsmått som består av kostnader. Höjda kostnader innebär även ett lägre resultat vilket i sin tur leder till att det resultatet som ligger till grund för beräkning av räntabiliteten av eget kapital. Detta försämrade resultatet skulle således kunna häva effekterna av en minskad kapitalbas. Dock har den totala effekten av hur räntabiliteten av eget kapital inte kunnat räknas ut med bas på hela verksamhetsåret för 2012 då dessa siffror ej har publicerats.

5.2.2 Justering av prestationsmått

Swedbank kommer inte att justera prestationsmåten för att häva de effekterna som påverkat på grund av IAS 19Rev. Detta då bankens egna kapital endast skrevs ned med 3 procent, vilket inte var en märkbar effekt inom företaget samt att de ökade kostnaderna även de anses inom företaget utgöra en marginell påverkan på kostnaderna. Sett från Seltos teori är det givet att IAS 19Rev motiverar en effekt på de interna prestationsmåten. Att prestationsmåten inte justeras för att häva effekten på prestationsmåten leder dock till att anpassningsmekanismerna i Seltos teori inte påverkas.

5.3 Electrolux

Även Electrolux balans- och resultaträkning kommer att påverkas här med anledning av IAS 19Rev. Det egna kapitalet har skrivits ned med ca 4 miljarder, vilket bidrar till en minskning om 21 procent av det totala egna kapitalet. Dessutom har rörelseresultatet för 2012 minskat med 150 miljoner kronor, vilket är en effekt av att de tidigare redovisningsprinciperna ej får tillämpas då möjligheten till amortering av aktuariella vinster och förluster har försvunnit.

5.3.1 Direkta effekter

Då Electrolux använder sig av räntabilitet på de operativa tillgångar som ett av de stora

utvärderingsmåttin inom företaget kan en effekt av detta påträffas. Rörelseresultatet som ligger till grund för hur utvärderingen kommer att påverkas negativt samt räntabiliteten på operativa tillgångar kommer även den totalt att ha en negativ effekt.

5.3.2 Justeringar av prestationsmått

I Electrolux justeras inte chefers eller enheters prestationsmått med anledning av IAS 19Rev. Att standarden föranleder till extra kostnader som enheterna måste ta del av är sålunda inget som justeras för har det framkommit i empirin. Att räntabiliteten på operativt kapital, som är ett viktigt prestationsmått som chefer och enheter utvärderas på, har minskat från 15,6% till 14,8% är inget som tas hänsyn till. Istället är lönsamhetskraven fortfarande desamma, vilket innebär att Electrolux chefer måste jobba hårdare för att uppnå det fortsatta uppsatta prestationsmålet. Electrolux menar att den nedskrivning som IAS 19Rev har förorsakat inte är av tillräckligt betydande art för att det skall justeras internt för gällande chefers/enheters prestationsmått samt utvärdering. Detta föranleder samma resultat som framkommit i Swedbanks fall där effekter i prestationsmåttin kan mätas dock utan att justeras för.

5.3.3 Andra effekter

I Electrolux externa rapporter har således förändringar skett som en anledning av IAS 19Rev. Internt har företaget även påverkats av förändringen i form av att en anpassning av det interna affärsdatasystemet. Dessa effekter är dock inget som diskuteras av Selto eller som är av relevans för de interna prestationsmåttin. Dock kan dessas enligt Brown ses som en extra kostnad som för Electrolux till störst del utgörs av det extra arbete som lagts ned.

6 Slutsats

Sammanfattningsvis kan det konstateras att SAS, Swedbank och Electrolux alla är företag som har erhållit effekter som ett resultat av revideringen av IAS 19, därmed kan ingen effekt på prestationsmått uteslutas. Som Selto beskriver beror timingen på när standarden implementeras, och vilket skick företaget befinner sig i, vilket kan förklara till varför förändringen fått störst effekt och påverkan hos SAS. SAS har de senaste åren kämpat med bland annat sämre lönsamhet och höga kostnader, vilket i kombination med fördelaktiga pensionslösningar resulterat i att företaget inte alltid befunnit sig i ett finansiellt stabilt skick. Att IAS 19Rev implementeras i ett företag som SAS som redan kämpar med att upprätthålla lönsamheten samt företags förtroende hos externa marknadsaktörer gör att det förekommer sig naturligt att stora effekter erhålls. Att Electrolux och Swedbank inte påverkats i samma utsträckning kan bero på att dessa företag har befunnit sig i ett finansiellt stabilare skick än vad SAS har gjort. Att prestationsmått inte justeras för kan ha sin grund i att dessa företag inte har drabbats lika hårt av förändringen då det egna kapitalet ej har behövts skrivas ned till en kritisk nivå. I SAS fall kommer soliditetskravet påverkas rejält, varpå Electrolux eller Swedbanks nivåer gällande andra för dem viktiga nyckeltal ej har påverkats i betydande omfattning.

7. Källförteckning

7.1 Böcker

Alvesson, Mats och Sköldberg, Kaj, *Tolkning och reflektion–vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, Lund: Studentlitteratur, 1994.

Anthony, Robert och Govindarajan, Vijay *Management Control Systems*
UK: McGraw Hill Higher Education, 2007

Brante Thomas, Andersen Therese och Korsnes, Olav(red), *Sociologiskt Lexikon*,
Stockholm: Natur och Kultur, 2001

Johansson Sven-Erik, Runsten Mikael. *Företagets lönsamhet, finansiering och tillväxt*
Lund: Studentlitteratur, 2005

Kerlinger, F. N. *Behavioral Researc.*
New York: Holt, Rhinehart & Winston, 1979

Kvale, S. *Den kvalitativa forskningsintervjun.*
Lund: Studentlitteratur, 2009

Merriam, S. B. *Fallstudien som forskningsmetod.*
Lund: Studentlitteratur, 1994

Yin K Robert, *A case study research* 1994
SAGE Publications, 2003

7.2 Artiklar

Armstrong S Christopher, Barth E Mary, Jagolinzer D Alan och Riedl J Edward “*Market Reaction to the Adoption of IFRS in Europe*”
THE ACCOUNTING REVIEW. American Accounting Association
Vol. 85, No. 1 DOI: 10.2308/accr.2010.85.1.31, 2010 pp. 31–61

Armstrong S Christopher, Barth E Mary, Jagolinzer D Alan och Riedl J Edward “*Market Reactions to Events Surrounding the Adoption of IFRS in Europe*”
Working Papers (Faculty) -- Stanford Graduate School of Business. 2006, preceding p1-39. 40p.

Beke, Jenő “Effects of the Application of Accounting Standards on Company Performance”
International Journal of Management 29. 3 (Sep 2012): 110-124)

Brown, Victor H “*The tension b-ween management accounting and financial accounting*”
Management Accounting; May 1987; 68, 11; ProQuest pg. 39

Brown, Victor H “*Accounting Standards: Their Economic and Social Consequences*”
Accounting Horizons; Sep90, Vol. 4 Issue 3, p89-97, 9p

Böhm Arvid ,Anders Eriksson och Nicolas Mcbeth “*Pension accounting changes need not be feared*” Stochkolm, SEB 6 dec2012

Hail, Luzi och Leuz, Christian “*Capital Market Effects of Mandatory IFRS Reporting in the EU: Empirical Evidence*”
[SSRN Working Paper Series](#), Nov 2011

Hopper Trevor, Kirkham Linda, Scapens W Robert och Turley Stuart ”*Does financial accounting dominate management accounting – a research note*”
Management accounting research, 1992, 3, 307-311, Academic Press Limited

Levitt, Arthur “*The Importance of High Quality Accounting Standards*”
Accounting [Horizons](#); Mar1998, Vol. 12 Issue 1, p79-82, 4p

Selto, Frank H “*INTERNAL ADAPTATIONS TO EFFECTS OF CHANGES IN FINANCIAL ACCOUNTING STANDARDS*”
Accounting, Organizations & Society. Apr82, Vol. 7 Issue 2, p139-147. 9p. 1 Diagram. 1982

Taipaleenmäki, Jani och Ikäheimo, Seppo “*On the convergence of financial accounting and management accounting*”
[SSRN Working Paper Series](#) Accounting [Research Network](#), [ARN Subject Matter eJournals](#)
sep 2009

Weissenberger, Barbara E och Angelkort, Hendrik “ *Integration of financial and management accounting systems: The mediating influence of a consistent financial language on controllership effectiveness*”

Management Accounting Research. Sep2011, Vol. 22 Issue 3, p160-180. 21p. DOI: 10.1016/j.mar.2011.03.003.

7. 2 Internetbaserade artiklar

Avanza - Leif Petterson ”SAS byter räkenskapsår inför pensionsbomb” 8 aug 2012

Tillgänglig online:

https://www.avanza.se/aza/press/press_article.jsp?article=225450

Electrolux, Pressmeddelande2013

Tillgänglig online:

[http://group.electrolux.com/en/wp-content/uploads/2013/03/Pressmeddelande-
IAS19.pdf](http://group.electrolux.com/en/wp-content/uploads/2013/03/Pressmeddelande-
IAS19.pdf)

Deloitte , 2013

Tillgänglig online: www.iasplus.com/en/standards/ias14

Ernst & Young, 2013

Tillgänglig online:

[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_IAS_19_Employee_Benefits/\\$FILE/Applying%20IAS%2019%20Revisions%20for%20employee%20benefits.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_IAS_19_Employee_Benefits/$FILE/Applying%20IAS%2019%20Revisions%20for%20employee%20benefits.pdf)

IFRS, 2013 – Current Projects

Tillgänglig online:

<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Post-employment-Benefits-%28including-Pensions%29/Defined-Benefit-Plans/IAS-19-Employee-Benefits/Pages/IAS-19-Employee-Benefits.aspx>

IFRS, 2013 - The organisation

<http://www.ifrs.org/The-organisation/Pages/IFRS-Foundation-and-the-IASB.aspx>

Price Water House Coopers, PWC 2013

Tillgänglig online:

<https://inform.pwc.com/inform2/show?action=informContent&id=1334220203154139>

SAS årsredovisning 2012

Tillgänglig online:

<http://sasannualreport2012.com/sv>

8. Appendix – Intervjuer

8.1 SAS

Redovisningschef SAS, Arlanda 2013-03-08

Verksamhetscontroller SAS, Arlanda 2013-04-23

Human Resources SAS, Telefonintervju, 2013-03-22

8.2 Swedbank

Redovisningschef, Swedbank, Stockholm 2013-04-08

Verksamhetscontroller Swedbank, Stockholm 2013-04-18

Human Resources, Swedbank, Telefonintervju, 2013-04-10

8.3 Electrolux

Redovisningschef Electrolux, Stockholm 2013-04-02

Verksamhetscontroller Electrolux, Stockholm 2013-05-10

Human Resources, Electrolux, Telefonintervju, 2013-04-23